

بسمه تعالی

درسنامه درس هفتم جغرافیای ایران - ویژگی های جمعیت ایران

تهیه کننده: زاهدین ساکی

جغرافیای انسانی

جغرافیای انسانی به پراکندگی جوامع انسانی، ویژگی ها، فعالیت ها و رابطه آنها با محیط طبیعی می پردازد

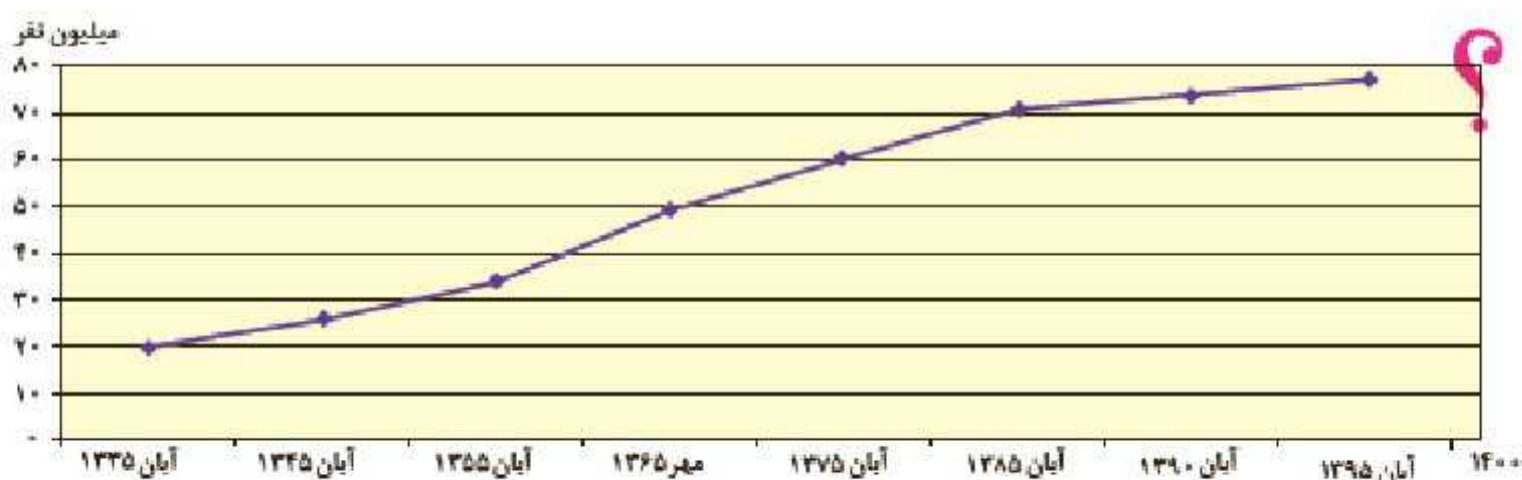
پراکندگی جمعیت در ایران

- ❖ جغرافی دانان در مطالعه پراکندگی جمعیت، عوامل طبیعی و انسانی را مورد توجه قرار می دهند.
- ❖ آنان معتقدند که نقشه پراکندگی جمعیت، پیوسته در حال تغییر است.
- ❖ در دهه های اخیر، نقش انسان به عنوان عامل تأثیرگذار در پراکندگی جمعیت، نسبت به گذشته، افزایش چشمگیری داشته است

عوامل مؤثر بر پراکندگی جمعیت

عوامل طبیعی	عوامل انسانی
ناهمواری ها	حمل و نقل و ارتباطات
رودها	سرمایه و فناوری
پوشش گیاهی	سرمایه گذاری دولت ها
معادن	پیشینه و سابقه تاریخی

رشد جمعیت

رشد طبیعی جمعیت

$$\text{رشد طبیعی جمعیت} = \frac{\text{میزان مرگ و میر} - \text{میزان موالید}}{\text{کل جمعیت}} \times 100$$

- ❖ میزان رشد طبیعی جمعیت در جهان، یکسان نیست.
- ❖ برخی از کشورهای جهان رشد بالا (مثبت) و برخی رشد منفی دارند

رشد مطلق جمعیت

- ❖ نکته مهم در رشد جمعیت، این است که نه تنها عامل طبیعی زاد و ولد در آن نقش دارد، بلکه مهاجرت از عوامل تأثیرگذار بر رشد جمعیت کشورها به شمار می رود.
- ❖ موالید و مرگ و میر، رشد طبیعی جمعیت را نشان می دهد که اگر مهاجرت را به آن اضافه یا از آن کم کنیم، رشد مطلق جمعیت را به دست خواهیم آورد.

$$\text{رشد مطلق جمعیت} = \frac{(\text{تعداد مهاجرت کنندگان از کشور} + \text{تعداد مرگ و میر}) - (\text{تعداد مهاجرت کنندگان به کشور} + \text{تعداد موالید})}{\text{کل جمعیت}} \times 100$$

قانون ۷۰

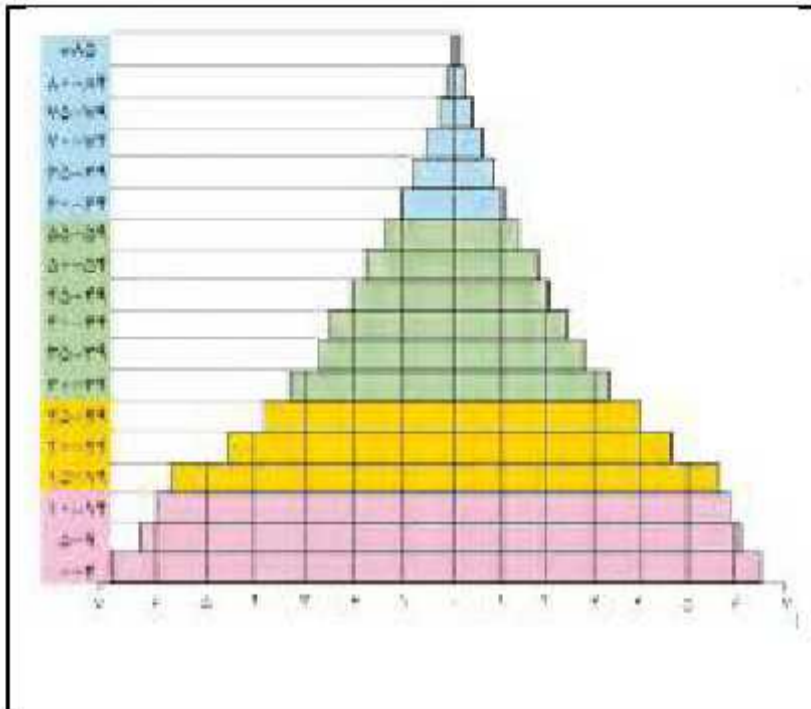
- ❖ معمولاً برنامه ریزان برای برنامه ریزی های مختلف اجتماعی، اقتصادی، آموزشی، فرهنگی و دفاعی به آینده نگری جمعیتی نیاز دارند
- ❖ زمان دو برابر شدن جمعیت هر کشور را نشان می دهد
- ❖ قانون ۷۰ اطلاع از میزان رشد جمعیت، پایه محاسبه فرمول دو برابر شدن جمعیت است.
- ❖ زمان به دست آمده سبب می شود تا برای آینده، پیش بینی های لازم را انجام دهند

$$\text{مدت زمان دو برابر شدن جمعیت} = \frac{70}{\text{نرخ رشد جمعیت}}$$

ساختمان جمعیت

- ❖ ساختمان جمعیت، ویژگی های قابل اندازه گیری جمعیت را مورد بررسی قرار می دهد.
- ❖ اطلاع از وضعیت سنی و جنسیتی جمعیت هر کشور از موارد قابل توجه برنامه ریزان است.
- ❖ جمعیت کره زمین از لحاظ نسبت جنسیتی* جز در زمان های خاص، تفاوت چندانی ندارد؛ اما در طول زمان، نسبت سنی در کشورها دچار تغییراتی می شود.
- ❖ متخصصان به دلیل اهمیت نسبت سنی در برنامه ریزی هر کشور از لحاظ سنی، جمعیت را به گروه های مختلفی دسته بندی کرده اند.

اهمیت و کاربرد هرم سنی:

- ❖ تحقق برنامه های تأمین اجتماعی،
 - ❖ بهبود وضعیت سالمندان،
 - ❖ ارتقای سطح سلامت جامعه،
 - ❖ تأمین شغل برای حال و آینده،
 - ❖ ایجاد فرصت های تحصیلی، تفریحی و رفاهی
- برای جوانان،
- ❖ امنیت ملی،
 - ❖ جلوگیری از پیری جمعیتی،

مرکز آمار ایران چهار گروه عمده سنی را در سال ۱۳۹۵ مشخص کرده است

سهم هر یک از گروه های عمده سنی کشور ۱۳۹۵	گروه های عمده سنی
۲۴ درصد	تولد تا ۱۴ سالگی (کودکان و نوجوانان)
۲۵/۱ درصد	۱۵ تا ۲۹ سالگی (جوانان)
۴۴/۸ درصد	۳۰ تا ۵۹ سالگی (بزرگسالان)
۶/۱ درصد	بالای ۶۰ سال (سالمندان)

سیاست های جمعیتی

علت افزایش رشد جمعیت در دهه های اخیر

- ❖ گسترش بهداشت و واکسیناسیون،
- ❖ لوله کشی و بهبود آب آشامیدنی،
- ❖ رونق صادرات نفت
- ❖ واردات مواد غذایی

متوسط رشد سالانه جمعیت ایران را در سال های ۴۵ تا ۹۵

دوره	۱۳۴۵ - ۱۳۵۵	۱۳۵۵ - ۱۳۶۵	۱۳۶۵ - ۱۳۷۵	۱۳۷۵ - ۱۳۸۵	۱۳۸۵ - ۱۳۹۵
رشد	۲/۷	۳/۹	۱/۵	۱/۶	۱/۲۴

❖ سیاستهای کاهش جمعیت، سبب کاهش رشد در سال ۱۳۹۵ شد. این کاهش در آینده می تواند مشکلاتی برای کشور ما ایجاد کند از جمله

- ۱ - برهم خوردن تعادل جمعیتی، (سن و جنس)
- ۲ - کاهش نیروی فعال ۳ - تضعیف نیروی دفاعی کشور،

- ❖ ضرورت تأمین امنیت کشور ایجاب می نماید تا در سیاست گذاری های جمعیتی مقوله تأمین نیروی دفاعی کافی برای حفظ تمامیت ارضی و حفظ حدود و ثغور مرزها و مقابله با دشمنان میهن مورد نظر قرار بگیرد.
- ❖ اگر سیاست کنترل جمعیت در ابعاد شدید ادامه پیدا کند، جمعیت کشور به تدریج **دچار پیری و** در نهایت مشکلات دیگری در بر خواهد داشت.

اساساً نباید سیاست کنترل جمعیت به گونه ای باشد که هرم سنی کشور به سمت سالمندی و کهنسالی حرکت کند، زیرا این پدیده مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی جامعه خواهد بود

مهاجرت

تعریف - مهاجرت عبارت است از جابه جایی بین دو واحد جغرافیایی یا به عبارتی ترک یک سرزمین و اسکان در سرزمین دیگر

اشکال مهاجرت

ویژگی	نوع مهاجرت
<ul style="list-style-type: none"> ❖ باعث جذب نیروی انسانی جوان از روستا به شهر می شود ❖ یکی از انواع مهاجرت داخلی است. ❖ این مهاجرت در اقتصاد کشور با از دست دادن نیروی کار روستا و افزایش جمعیت فعال اقتصادی شهر، خود را نشان می دهد. ❖ در کشور ما، مهاجرت روستاییان به شهرها از مهم ترین مهاجرت ها در دهه های اخیر به شمار می رود 	مهاجرت روستاییان به شهر
<ul style="list-style-type: none"> ❖ براساس تصمیمات سیاسی انجام می شود 	مهاجرت های گروهی
<ul style="list-style-type: none"> ❖ مهاجرت هایی که افراد از یک کشور به کشور دیگر جابه جا می شوند، مهاجرت خارجی می گویند ❖ به دو صورت اختیاری و اجباری انجام می شود 	مهاجرت خارجی

اثرات مهاجرت :

- ❖ مهاجرت به هر شکلی که انجام شود، برای کشوری که افراد از آن خارج می شوند «مهاجر فرست» و همچنین برای کشوری که افراد به آن وارد می شوند (مهاجر پذیر) تغییرات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیط زیستی را به همراه دارد.
- ❖ مهاجرت بر مکان مبدأ و مقصد اثر می گذارد. تغییرات به وجود آمده بر ترکیب سنی و جنسی، قیمت زمین و مسکن، اشتغال، امکانات و تجهیزات، فرهنگ و زبان قابل مشاهده است.
- ❖ به طور مثال مهاجرت بی رویه به برخی از شهرهای ایران سبب افزایش جمعیت و گسترش مناطق حاشیه در آنها شده اند

